

Βαλκανικοί πόλεμοι

1912-1913

**απελευθέρωση Θεσσαλονίκης
και διπλασιασμός της Ελλάδας**

**Δημ. Καραμήτσος
Ομότιμος Καθηγητής ΑΠΘ**

1897 —→ Διεθνής οικονομικός έλεγχος (έως 1978)

1908 —→ Επανάσταση των Νεοτούρκων

1909 —→ Στάση στο Γουδί→Πρόσκληση σε Ελ. Βενιζέλου

1912 —→ Εθνική εξόρμηση

**Διεθνής οικονομικός έλεγχος με εξαμελή διεθνή επιτροπή
για να πληρωθούν τα δάνεια**

Πόση διάρκεια είχε ο έλεγχος ;

Απάντηση: 80 χρόνια (1898-1978)

Τι περιλάμβανε; → Μονοπώλεια: Άλατος
Σμύριδας
Παιγνιόχαρτων
Τσιγαρόχαρτων
Σπίρτων
Πετρελαίου
Χαρτοσήμων
Δασμών τελωνείου Πειραιά

Μακεδονικός αγώνας 1904-1908

Ως **Μακεδονικός Αγώνας** ορίζεται κλασικά ο **αντάρτικος αγώνας** των **Ελλήνων** Πατριαρχικών εναντίον των **Βουλγάρων** Εξαρχικών ανταρτών, για την υποστήριξη της αφοσίωσης του πληθυσμού της Μακεδονίας στον Πατριάρχη και τη διάσωση της ελληνικότητας της Μακεδονίας.

**Τυπικά ο αγώνας εντοπίζεται στα έτη 1904-1908,
αλλά είχε αρχίσει πολύ ενωρίτερα**

Οι αντίπαλοι λειτουργούσαν κάτω από την καθοδήγηση δυο
Οργανώσεων:

Της βουλγαρικής «Εσωτερικής Μακεδονικής Επαναστατικής Οργάνωσης»
(ΕΜΕΟ)

και του «Ελληνικού Μακεδονικού Κομιτάτου»

1908

Επανάσταση Νεοτούρκων με έδρα τη Θεσσαλονίκη 27 Ιουνίου 1908

Συμμετείχαν Οθωμανοί Τούρκοι και Ντονμέδες (Εξισλαμισμένοι Εβραίοι) και πολλοί τέκτονες (μασώνιοι)

Οι Νεότουρκοι επικράτησαν και καθαίρεσαν τον σουλτάνο Αβδούλ Χαμίτ

Στους Νεότουρκους υπήρχαν δυο τάσεις:

-Οι σοσιαλιστές

-Οι εθνικιστές

Οι εθνικιστές επικράτησαν και επιδίωκαν να μην υπάρχουν άλλες θρησκείες στη χώρα τους, αλλά μόνο μουσουλμάνοι

Οι αντάρτες του Μακεδονικού αγώνα

πίστεψαν στις διακηρύξεις των Νεοτούρκων περί δημοκρατίας και ισοπολιτείας

Επανάσταση στην Αθήνα το 1909

του στρατού στην περιοχή Γουδή
(15 Αυγούστου)

Τα προκαλέσαντα την επανάστασιν αίτια ήσαν :

– Η βουλευτοκρατία και η συναλλαγή,

– Η οικονομική δυσπραγία ένεκα της πλημμελούς φορολογίας, που επιβάρυνε ιδίως τις λαϊκές τάξεις,

– Η κακή απονομή δικαιοσύνης και η έλλειψη δημόσιας ασφαλείας,

– Ο ατυχής πόλεμος του 1897,

– Το κρητικό ζήτημα και η έλλειψη προετοιμασίας του κράτους για οποιαδήποτε πολεμική δράση».

– Η ανάμειξη των πριγκίπων και του διαδόχου στον στρατό

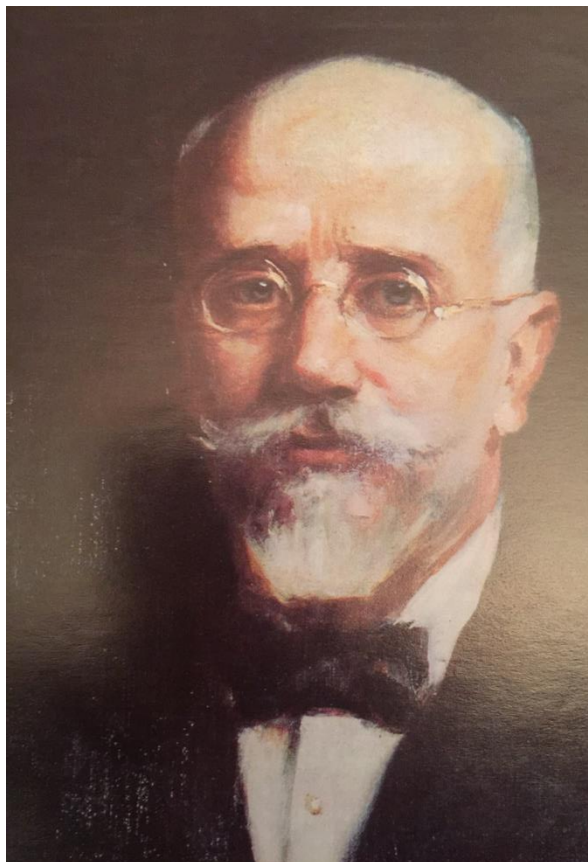

Νικ. Ζορμπάς

- Ελ. Βενιζέλος**
- Κρητικός
 - δικηγόρος
 - πολιτικός
 - επαναστάτης (Θέρισος)
 - προσωπικότητα μαγνητική
 - γνωστός και στο εξωτερικό

Απεικόνιση του 1910

**Βουλευτής εκών-άκων
(8 Αυγούστου 1910)**

**Ιδρύει Κόμμα Φιλελευθέρων
(22 Αυγούστου 1910)**

**Ρήτωρ → «Αναθεωρητική Βουλή»
(5 Σεπτεμβρίου 1910)**

**Παραίτηση από Πρωθυπουργός Κρήτης
(30 Σεπτεμβρίου 1910)**

**Πρωθυπουργός Ελλάδας με Ψήφο Εμπιστοσύνης.
(6 Οκτωβρίου 1910)**

**Εκλογές με αποχή παλαιών κομμάτων
(28 Νοεμβρίου 1910)**

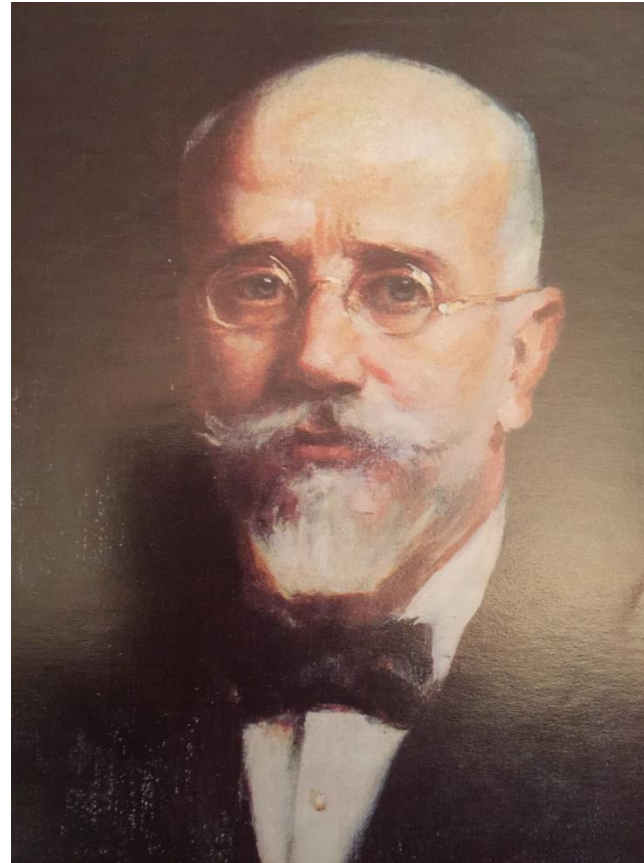
**Πρωθυπουργός & Υπουργός Στρατιωτικών
με υπασπιστή τον λοχαγό Ι. Μεταξά**

Η Μεγάλη Ιδέα (Ι. Κωλέττης 1844)

Γεώργιος Θεοτόκης
(Δεκ 1905-Ιούλιο 1909)

Συνέβαλε τα μέγιστα
Μακεδονικό αγώνα 1904-1908
Εξοπλισμό στρατού
Παραγγελίες πλοίων
Οικονομική ανόρθωση

Ελ. Βενιζέλος
Επί της πρωθυπουργίας του
διπλασιάστηκε η Ελλάδα

Η Ελλάδα πριν από
τον πόλεμο του 1912
Και η μεγάλη Ιδέα

Εκπαίδευση - εκσυγχρονισμός ενόπλων δυνάμεων επί Βενιζέλου

Στρατός ξηράς

Γάλλοι

Στρατηγός Eydoux

Διάδοχος Κωνσταντίνος

Γεν. Επιθεωρητής Στρατού

Αρχιστράτηγος

Ναυτικό

Βρετανοί

Ναύαρχος Tuffnel

Ναύαρχος Κουντουριώτης

Αρχηγός στόλου

Νέες στολές

Νέα όπλα

Πυροβόλο Σνάϊντερ – Δαγκλή 75 χιλ

Κανόνι
Krup 80 χιλ

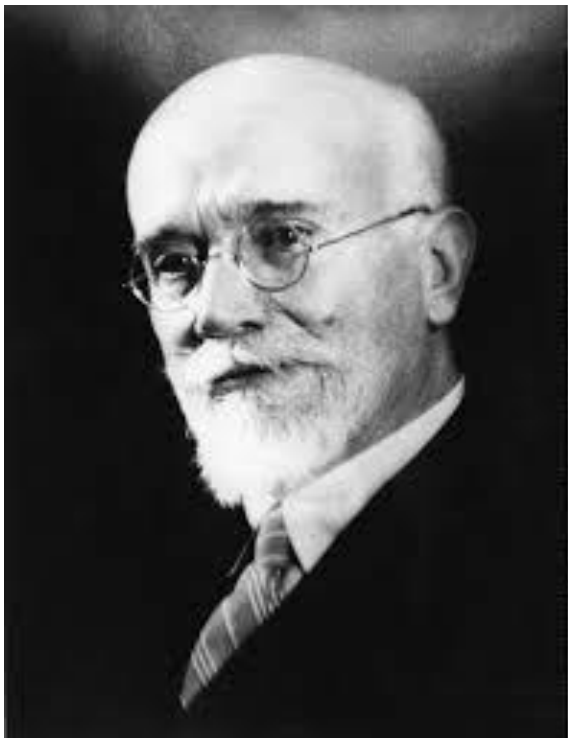

Όπλο Μάλιγχερ 1912

Κανόνι σε δράση

Η Ελληνική ηγεσία το 1912

Πρωθυπουργός
Βενιζέλος

Βασιλιάς Γεώργιος Α΄

Διάδοχος Κωνσταντίνος
Αρχιστράτηγος

Συμφωνία Σερβίας- Βουλγαρίας

Αρχική αγνόηση Ελλάδας

Προσφορά της Κρήτης
από τον Σουλτάνο

Συμφωνία Ελλάδας Βουλγαρίας
22 Σεπτεμβρίου

Συζητήσεις με Σερβία

22 Σεπτεμβρίου →Επιστράτευση

Τελεσίγραφο - Διακοίνωση 4 κρατών
30 Σεπτεμβρίου

Συμφωνία 4 χριστιανικών κρατών να πολεμήσουν (5 Οκτωβρίου 1912)

Ομογενείς από ΗΠΑ

Επιτελείο Επιχειρήσεων

Παν. Δαγκλής

Κ. Πάλλης

Ι. Μεταξάς

ΣΤ. Στάικος

Β. Δούσμανης

Ξ. Στρατηγός

Βίκτωρ Δούσμανης

Ο αρχιστράτηγος με το επιτελείο του

Οι χερσαίες δυνάμεις των στρατών

Σύμμαχοι
700.000 άνδρες

Ελλάδα

129.000 πεζικό,
1.000 ιππικό,
180 πυροβόλα,
4 αεροσκάφη

Μαυροβούνιο

35.000 πεζικό,
130 πυροβόλα

Σερβία

220.000 πεζικό,
3.000 ιππικό,
500 πυροβόλα

Βουλγαρία

300.000 πεζικό,
5.000 ιππικό,
720 πυροβόλα

Οθωμανική Αυτοκρατορία
400.000 άνδρες

340.000 πεζικό,
6.000 ιππικό,
850 πεδινά πυροβόλα,
750 τοπομαχικά πυροβόλα

Έλληνες

110.000 στρατός
+80.000 εθελοντές

Οθωμανοί

79.000

•Ελληνικός Στόλος Αιγαίου:

Θωρηκτά: 4 (Αβέρωφ, Σπέτσαι, Ψαρά, Ύδρα)

Αντιτορπιλικά: 10

(Βέλος, Σφενδόνη, Λόγχη, Νίκη, Ναυκρατούσα, Δόξα, Νέα Γενεά, Ασπίς, Θύελα, Κεραυνός)

Ανιχνευτικά: 4 (Λέων, Πάνθηρ, Αετός, Ιέραξ)

Τορπιλλοβόλα: 5 (11, 12, 14, 15, 16)

Υποβρύχια: 1 (Δελφίν)

Υδροπλάνα: 1 (Ναυτίλος)

Οπλιταγωγά: 1 (Σφακτηρία)

Ναρκοθετικά: 1 (Άρης)

Ανεφοδιαστικά: 1 (Κανάρης)

Οθωμανικός στόλος

4 Θωρηκτά

4 Αντιτορπιλικά

4 μικρά αντιτορπιλικά

2 εύδρομα

2 τορπιλοβάριδες

8 τορπιλοβόλα

4 μικρά τορπιλοβόλα

**Την άνοιξη του 1912 συμμαχία Ελλάδος,
Σερβίας, Μαυροβουνίου, Βουλγαρίας!**

**Συμφωνία Ελλάδας – Βουλγαρίας
την τελευταία στιγμή**

Συζητήσεις με Σέρβους

Κήρυξη πολέμου 9 Οκτωβρίου

Σύνοψη για γεγονότα του πολέμου

Μάχες

- στην Ελασσόνα
- στο Σαραντάπορο
- στα Γιαννιτσά

Δράση του Ναυτικού

- 2 Ναυμαχίες
- Αποβάσεις σε νησιά

Η παράτολμη επιχείρηση του υποπλοίαρχου Βότση 17/10/1912

Ναυτικός αγώνας με μοχλό το Θωρηκτό Αβέρωφ

Απελευθέρωση νησιών αιγαίου

Παύλος Κουντουριώτης

).

**Ο τουρκικός στόλος
κλείστηκε στα
Δαρδανέλια.**

Ναυμαχία Έλλησ (3/12/1912)

Παράτολμη ενέργεια Κουντουριώτη με τον Αβέρωφ

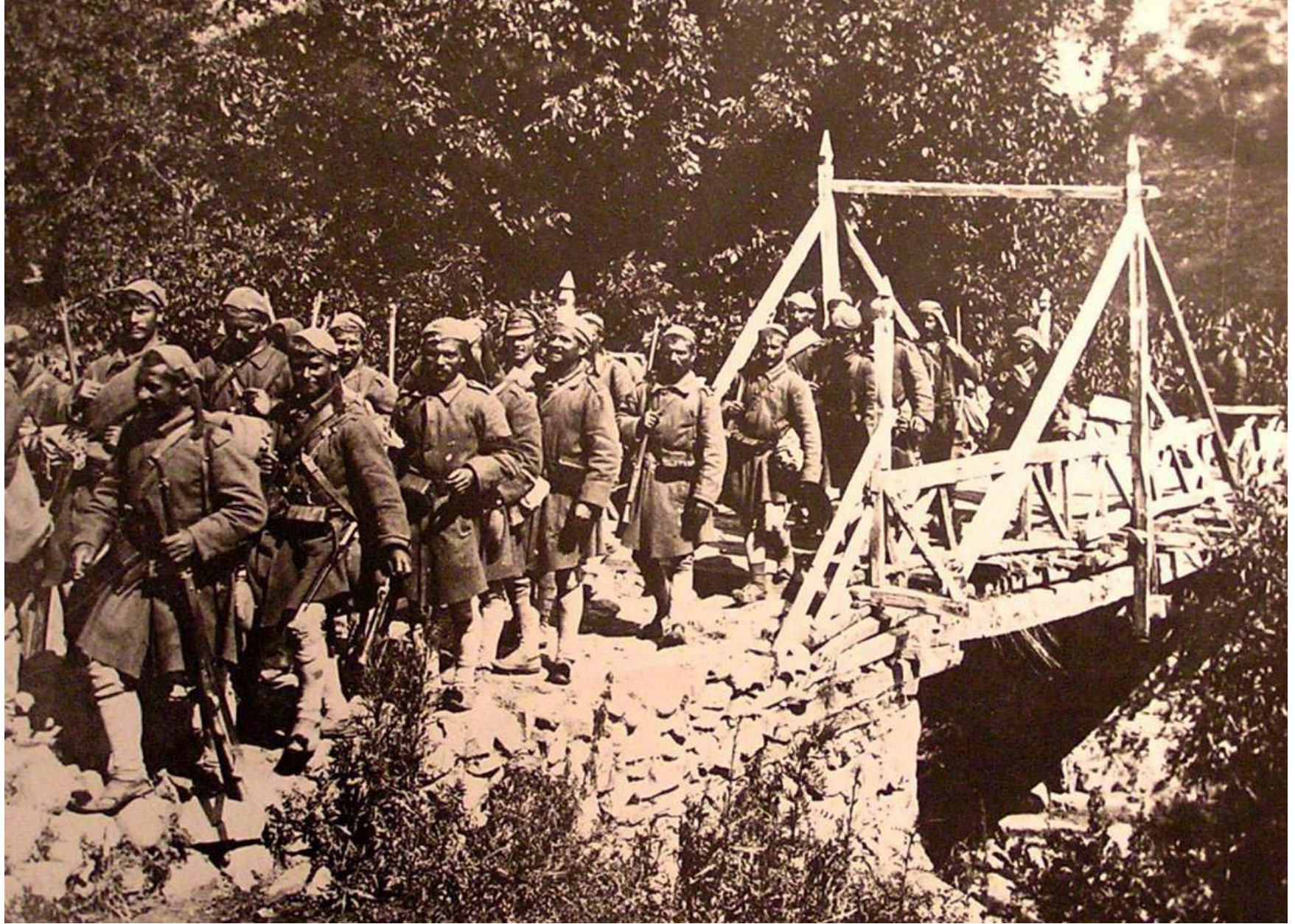
Ναυμαχία της Λήμνου

(5/1/1913)

Αεροπλάνα παρατήρησης Α΄ Βαλκανικού πολέμου

Εύζωνοι (Τσολιάδες) το 1912-13

Δ. Καμπέρος αεροπόρος 1912-13

Το νόημα της εικόνας

Ο πρωθυπουργός Βενιζέλος τηλεγράφησε στον αρχιστράτηγο διάδοχο

«Όχι προς Μοναστήρι αλλά προς Θεσσαλονίκη»

Τηλεγραφείον Σερβίων Κοζάνης, 13/26 Οκτωβρίου:

Βενιζέλος: «Αναμένω να μοι γνωρίσετε την περαιτέρω διεύθυνσιν ην θα ακολουθήση η προέλασις του στρατού Θεσσαλίας. Παρακαλώ μόνον να έχετε υπ' όψιν ότι σπουδαίοι πολιτικοί λόγοι επιβάλλουσι να ευρεθώμεν μίαν ώραν ταχύτερον εις την Θεσσαλονίκην».

Κωνσταντίνος: «Ο Στρατός δεν θα οδεύση κατά της Θεσσαλονίκης. Εγώ έχω καθήκον να στραφώ κατά του Μοναστηρίου, εκτός αν μου το απαγορεύετε»

Βενιζέλος: «Σας το απαγορεύω»!

Η ύπαρξη απάντησης του Βενιζέλου

«**Σας το απαγορεύω**» δεν είναι βεβαιωμένη ή δεν στάλθηκε

Συμπέρασμα του στρατηγού Πάλλη το 1932:

«Ορισμένα φημολογούμενα τηλεγραφήματα δεν βρέθηκαν»

Γιατί?

Προς Θεσσαλονίκη

Υπό βροχή ζεύξη του Αξιού – βοήθεια κατοίκων Χαλάστρας

www.mixanitourronou.gr

Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΑΣ ΔΙΕΒΗ ΤΟΝ ΔΕΙΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΣΗΜΕΡΟΝ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Δύσκολη μάχη στα Γιαννιτσά

**Συμφωνία παράδοσης πόλης
στο χωριό Τόπσιν (Γέφυρα)
μετά από παλινωδίες και καθυστέρηση**

**Υπογραφή στο διοικητήριο
Θεσσαλονίκης 27/10/1912**

Ταχσίν Πασάς

**Β. Δούσμανης
Ι. Μεταξάς**

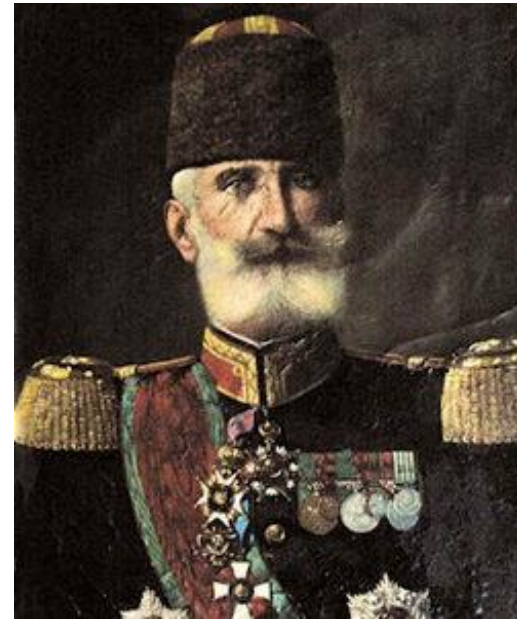
Συντάκτης στα Γαλλικά Ι. Δραγούμης

Παράδοση άνευ όρων
Οι αξιωματικοί θα διατηρούσαν τα ξίφη τους

Προσπάθεια βουλγάρων για συγκυριαρχία ανδρική στάση Ταχσίν πασά

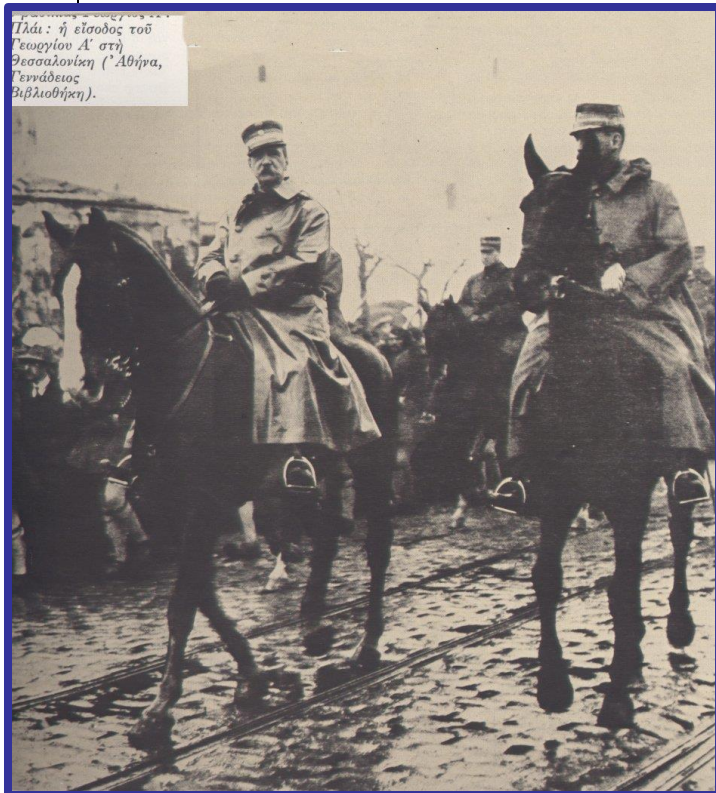

Οι Βούλγαροι προσπάθησαν ματαίως
να τον εξαγοράσουν

Χασάν Ταχσίν πασάς

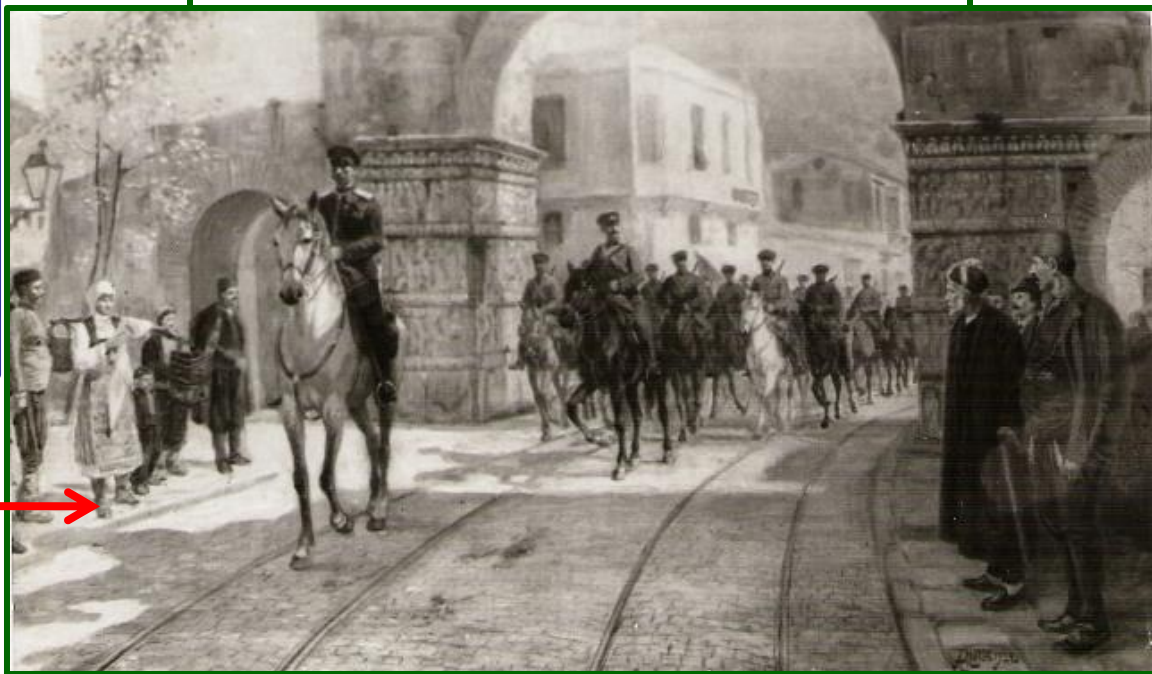
Είσοδος Ελληνικού Στρατού στη Θεσσαλονίκη

Στις 27 Οκτωβρίου του 1912 ο ελληνικός στρατός εισέρχεται στην πόλη

Αίτημα Βουλγάρου στρατηγού Τοντόρωφ για «ξεκούραση» των πριγκίπων»!

Οι Βούλγαροι πήραν άδεια για δυο τάγματα και έβαλαν στην πόλη σχεδόν μια μεραρχία!

Στις 29 Οκτωβρίου 1912 ο Βασιλιάς Γεώργιος: Θεσσαλονίκη

30 Οκτωβρίου δοξολογία στον Άγιο Μηνά

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Έρθε και ο Τσάρος **Φερδινάνδος** στη Θεσσαλονίκη

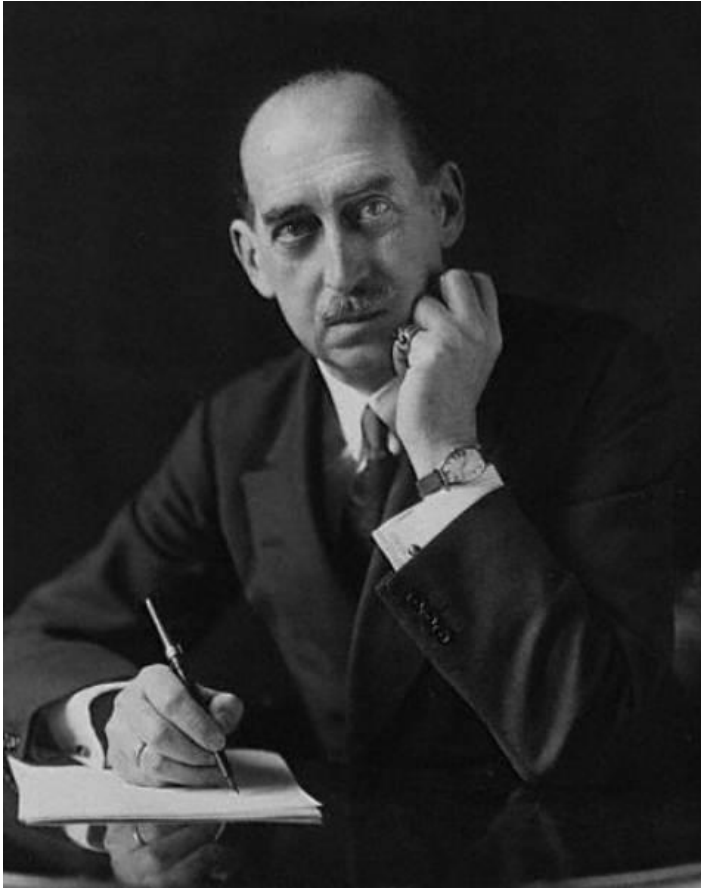

Πρόνοια Βενιζέλου για χωροφυλακή

Κρήτες χωροφύλακες

**Στρατιωτικός διοικητής Θεσσαλονίκης
Πρίγκιπας Νικόλαος**

Αρχηγός χωροφυλακής Μομφεράτος

**40 Εθελοντές αθλητές
Σώμα οδηγών χωροφυλάκων
επικεφαλής Ν. Χριστοδούλου**

Πληθυσμός Θεσσαλονίκης 29/4/1913

Χριστιανοί (Έλληνες) 39.956

Εβραίοι 61.439

Οθωμανοί 45.867

Βούλγαροι 6.263

Άλλοι 4.364

Επίμονη άμυνα στο Μπιζάνι

Βενιζέλος και Κωνσταντίνος σε σύσκεψη

Βομβαρδισμός στο Μπιζάνι

Λαϊκές απεικονίσεις μαχών

Απελευθέρωση Ιωαννίνων 21 Φεβρουαρίου 1913

Μετά μετά από αλλαγή της διάταξης των πυροβόλων γύρω από το Μπιζάνι και ανηλεή βομβαρδισμό ο **Εσάτ πασάς** παρέδωσε τα Ιωάννινα στις

**Ρόλος
Νικολάκη εφέντη.**

Ο Εσάτ πασάς συμμαθητής του Κωνσταντίνου στη Στρατιωτική ακαδημία του Βερολίνου, είχε ελληνική παιδεία ίσως και καταγωγή.

Είσοδος στα Ιωάννινα 22 Φεβρουαρίου

Από πίνακα του τούρκου Κ. Μεσσαρέ

Δολοφονία βασιλιά Γεωργίου του Α΄

Δολοφόνος ένας ημιπαράφρων

5 Μαρτίου 1913 στην σημερινή οδό βασιλέως Γεωργίου

Αλ. Σχινάς

Ηθικοί αυτουργοί;;;

**Ο δολοφόνος Αλ. Σχινάς
αυτοκτόνησε
πέφτοντας από παράθυρο
3^{ου} ορόφου**

Θεωρίες συνωμοσίας για ηθικό αυτουργό

- Η Γερμανία (πρέσβης Χάνσον Βάνγκενχάιμ)
- Η Αυστροουγγαρία (αξιωματικός Σχινάζυι)
- Οι Βούλγαροι (κομιτατζής Σαντάσκι)

Αμέσως ορκίστηκε βασιλιάς ο Κωνσταντίνος

**Πολλά μικροεπεισόδια
με βουλγαρικό στρατό
Μεταφορές στρατών**

Η Ελλάδα μετά τον Α΄βαλκανικό πόλεμο

Β' Βαλκανικός πόλεμος

1η Ιουνίου 1913

Η **Ελλάδα** και η **Σερβία** Σύμφωνο Συμμαχίας

Στις **16 Ιουνίου 1913**,

η **Βουλγαρία** κήρυξε αιφνιδίως πόλεμο

εναντίον **Σερβίας** και **Ελλάδας**.

Επιτεύχθηκαν:

- στον σερβικό στρατό στη Γευγελή και
- στον ελληνικό στη Νιγρίτα.

Στρατηγός Καλλάρης

Υποχρέωσε σε παράδοση τον
Βουλγαρικό στρατό που ήταν
στη Θεσσαλονίκη

Ο **σερβικός στρατός** κατηλώθηκε από υπεράριθμες αντίπαλες μονάδες.

Ο **ελληνικός στρατός** αντεπιτέθηκε και επικράτησε στις

μάχες του Κιλκίς - Λαχανά

Αμέσως μετά διαχωρίστηκε σε δύο κατευθύνσεις:

προς ποταμό Νέστο και

προς τον Στρυμόνα,

Επικράτησε στις **Μάχες της Δοϊράνης και του Μπέλες.**

Η φονική μάχη στα στενά της Κρέσνας

**Ταγματάρχης
Ι. Βελισσαρίου**

Ήρωας των ηρώων

Οι απώλειες πολλές

**Τηλεγράφημα Κωνσταντίνου
προς Βενιζέλο για ανακωχή:
...η νίκη εστοίχισε πολύ
ακριβά...**

**Ο Βενιζέλος έπεισε τους
Ρουμάνους να προτείνουν
ανακωχή**

**Τότε η Ρουμανία πρότεινε ανακωχή,
την οποία η Βουλγαρία δέχτηκε,
17 Ιουλίου 1913**

Συνθήκη Βουκουρεστίου 28 Ιουλίου 1913

Στην Ελλάδα

η **Δράμα και η Καβάλα που ήταν διεκδίκηση των Βουλγάρων**

Υποστήριξε ο Κάιζερ Γουλιέλμος Β΄

(η μοναδική φορά στον 20^ο αιώνα που η Γερμανία υποστήριξε την Ελλάδα)

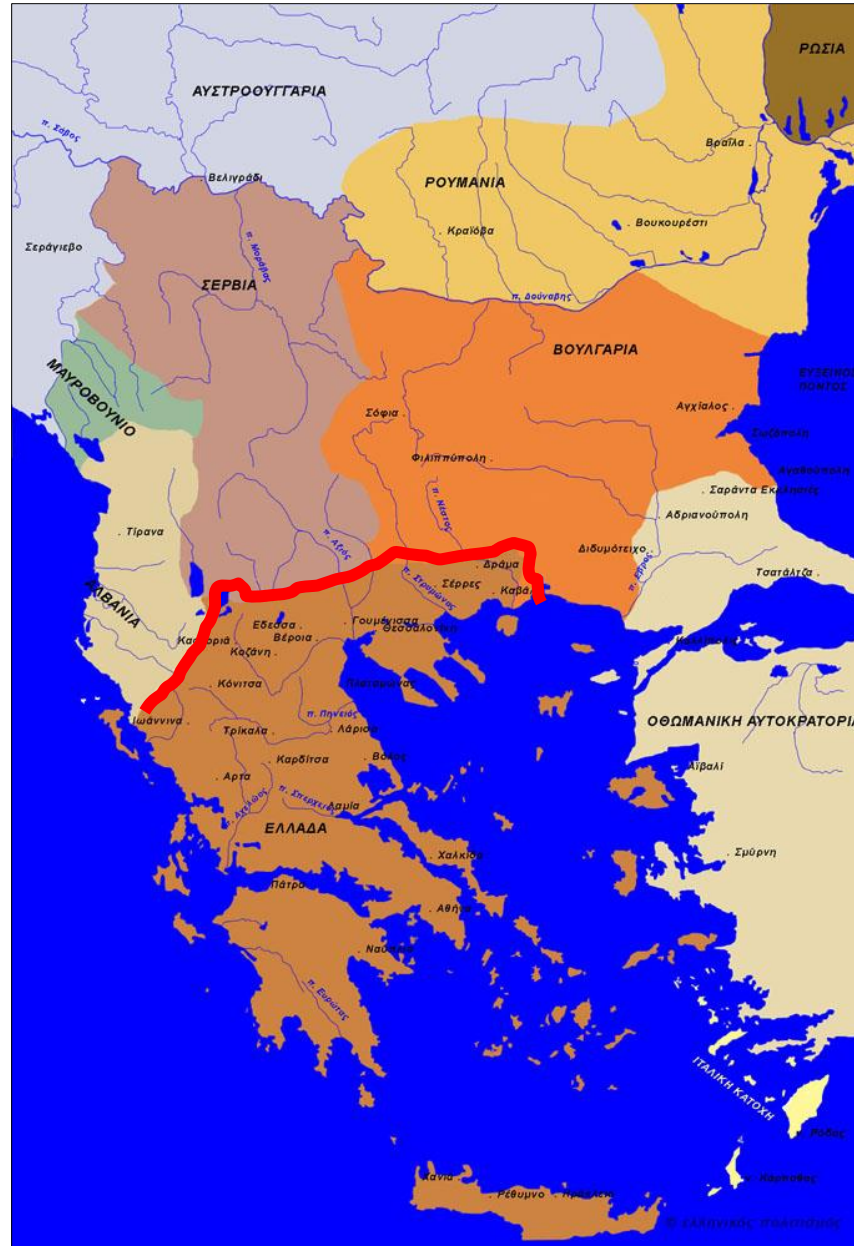
Ο Κάιζερ υποστήριξε την Ελλάδα σε αντίδραση προς τη Ρωσική υποστήριξη στη Βουλγαρία.

Απώλειες Ελλήνων στους δύο Βαλκανικούς πολέμους

Απώλειες	Αξιωματικοί		Οπλίτες	
	Νεκροί	Τραυματίες	Νεκροί	Τραυματίες
Κατά των Τούρκων στη Μακεδονία	81	87	682	3.583
Κατά των Τούρκων στην Ήπειρο	62	174	1.549	5.451
Κατά των Βουλγάρων	164	294	5.687	23.553

Σημ.: Οι απώλειες των Βουλγάρων ήταν πολύ περισσότερες κατά τον Dakin

Η Ελλάδα μετά τον Β΄ βαλκανικό πόλεμο

Βενιζέλος και Κωνσταντίνος
την εποχή της
καλής συνεργασίας

Δυστυχώς το κλίμα της καλής
συνεργασίας χάλασε το 1915 και
προκλήθηκε ο εθνικός διχασμός
1915-1936

Τα έτη 1912-1913 η Ελλάδα διπλασίασε τα εδάφη της

Χάρτης των Βαλκανίων το 1913

Η μεγάλη Ιδέα παρέμενε ζωντανή

Στις 26 Οκτωβρίου μέρα που γιορτάζει ο πολιούχος της πόλης Άγιος Δημήτριος γιορτάζουμε στη Θεσσαλονίκη την απελευθέρωση της πόλης από τους Τούρκους

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γονατάς Στ. Απομνημονεύματα 1897-1957. Αθήνα 1958.

Γούναρης ΒΚ. Δημογραφικές εξελίξεις στην τουρκοκρατούμενη Μακεδονία. Εις: Η νεότερη και σύγχρονη Μακεδονία. Επιμ. Κολλιόπουλος Ι, Χασιώτης Ι. Εκδ. Παπαζήση-Παρατηρητής, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 1992: 44-57.

Dakin D. Ο Ελληνικός αγώνας για τη Μακεδονία 1897-1931. Εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1996.

Δούσμανης Β. Απομνημονεύματα. Ιστορικά σελίδες τας οποίας έζησα. Εκδ. Δημητράκος ΑΕ, Αθήνα 1946

Driault Edouard. Ο Βασιλεύς Κωνσταντίνος. Θρύλος και ιστορία. Εκδ. Πρωίας, Αθήνα 1930.

Ιωαννίδης ΙΕ. Κωνσταντίνος ΙΒ, Αθήνα 1931.

Καράμερος ΓΔ. Το Μακεδονικό Ζήτημα, Αθήνα 1953

Κόντης Β. «Η Μακεδονία από τους Βαλκανικούς Πολέμους έως τη Συνθήκη της Λωζάννης (1912-1923)..

Εις: Η νεότερη και σύγχρονη Μακεδονία. Επιμ. Κολλιόπουλος Ι, Χασιώτης Ι. Εκδ. Παπαζήση και Παρατηρητής, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 1992: 40-63.

Κούκος Στ. (Επιμέλεια). Η απελευθέρωση των Ιωαννίνων. Αφιέρωμα εφημερίδας Μακεδονία 24/2/2013.

Μαζαράκης Αινιάν ΙΚ. Αγώνες του νεώτερου Ελληνισμού. Εκδ. Δωδώνη, Αθήνα 2003.

Μαρκεζίνης Σπ. Η πολιτική ιστορία του Ελ. Βενιζέλου. Εφημερίδα ΕΣΤΙΑ, Αθήνα 1994.

Μαρκεζίνης Σπ. Πολιτική ιστορία της νεωτέρας Ελλάδος. Εκδ. Πάπυρος, Αθήνα 1966.

Μέγας Γιάννης. Η επανάσταση των Νεοτούρκων στη Θεσσαλονίκη. Εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2003.

Μέγας Γιάννης. Η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης 1912-1913: Εικονογραφημένη εξιστόρηση. Εκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2011.

Μεταξάς Ι. Το προσωπικόν του ημερολόγιον. Εκδ. ΕΣΤΙΑΣ, Αθήνα, 1960 και 1964.

δονίαν. (1η έκδοση 1923). Εκδ. Μάτι, Αθήνα 2012.

Νικόλτσος Β, Γούναρης ΒΚ. Από το Σαραντάπορο στη Θεσσαλονίκη. Εκδ. Λόγος και εικόνα, Θεσσαλονίκη 2002.

Ο Ελληνικός Στρατός κατά τους Βαλκανικούς πολέμους. Εκδ. Υπουργείου Στρατιωτικών-Πολεμική Έκθεσις, Γενικόν Επιτελείον Στρατού, Αθήνα 1932.

Πρίγκιψ Νικόλαος. Τα πενήντα χρόνια της ζωής μου. Εκδ. Γκρέκα, Αθήνα 1926.

Χασιώτης, ΙΚ. Οι ευρωπαϊκές δυνάμεις και η οθωμανική αυτοκρατορία: Το πρόβλημα της κυριαρχίας στην Ανατολική Μεσόγειο από τα μέσα του 15ου ως τις αρχές του 19ου αιώνα. Εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2005.

Χριστοδούλου ΧΚ. Οι τρεις ταφές του Χασάν Ταχσίν Πασά Εκδ. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2012.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

